

Beti Vezilo

GLASILO BETI IN KOMETA

NAMESTO UVODA: Kako do večje produktivnosti ?

Nekaj bi rada napisala o produktivnosti v konfekcijah, posebej še v metliški. Metliška konfekcija sodi v program Kopalke in perilo in to tudi šivamo. Nekoliko več kopalke kot perila, in sicer skoraj vse gre za izvoz ter lon za partnerje v Nemčiji, Nizozemski in Švedski. Naše šivilje šivajo tako, kot verjetno v vseh konfekcijah v Sloveniji – garaško. Vendar pa vem, da evropskih norm kljub temu ne dosežemo. To lahko primerjamo pri posameznih lon-partnerjih, pri katerih imamo v vpogled njihove norme in izdelavne čase. Nekoliko smo nižji pri normah, še bolj pa pri produktivnosti, ker nas bremeni preveč režije in ker opravljamo nekatera dela v sklopu proizvodnih del, ki jih, na primer, Nemci ne (pregled, čiščenje). Imamo tudi organizacijske izgube. Zakaj je tako?

Ne bi rada posploševala med tujimi šivalnicami in našimi oz. bolj točno metliško Beti, ker so različne šivalnice pač različne, tako po načinu dela kot tudi uspešnosti. Vendar neke podobnosti le obstajajo.

Trend na zahodu, še bolj pa v daljnji Japonski, je v vsej montaži industrije, tako tudi v konfekciji, da se bolj izkoristi čas delavca in stroja. Rezultat je ali robotika in avtomatika ali velik strojni park in le ena izmena. (V najbolj produktivnem času dela). Obstaja razmerje: cena dela – cena stroja. Splošno je znano, da se tekstilna industrija v Sloveniji na veliko obnavlja; v tujini se je. Morda ne tako zelo, kot bi si kdo mislil, ker tuji zelo dobro preračunajo, kdaj se bolj splača kupiti nov šivalni stroj ali vlagati v vzdrževanje in razne pripomočke pri starem stroju. Vendarle, elektronike je v tujini po šivalnicah le veliko več, kot jo je v naših konfekcijah. Isto velja za računalniško spremljanje in vodenje proizvodnje. Organizacijo dela imajo šivalnice zelo različno. Od klasičnega velikega sistema s tekočim trakom, do večjih in manjših skupin, prilagojenih proizvodnji malih serij. Uspešno se uvajajo tudi nove metode dela, t. im. »just-in-time«, to je način dela brez zaloga. Tu se beležijo najkrajši izdelavni časi in najnižji izdelavni stroški.

Kako stojijo stvari pri nas?

Pogoji trženja so se zadnje čase zelo spremenili in se še spreminjajo, in sicer v smeri, ki objektivno znižuje produktivnost v proizvodnji. S tem mislim predvsem krašanje rokov od naročila do izdelave, manjšanje serij, različnost modelov in zahteve po večji fleksibilnosti glede na trenutno zahtevo trga po določeni vrsti izdelkov. Vse to je potrebno doseči z manjšimi zalogami, ki bi sicer bile lahko amortizer. Lon pa je poglavje zase ter tako ni veliko izbire.

Ob vsem tem pa ne smemo pozabiti dejstva, da se kolektiv stara – v metliški konfekciji je povprečna starost že 36 let, kar pomeni večje bolniške izpade in podobne probleme. Šivilje v Nemčiji ali Holandiji ne presegajo veliko čez 20 let starosti.

Tam imajo drugi način življenja, druge možnosti. Normalno je, da je cilj vseh, ki se ukvarjajo z vodenjem konfekcij, doseči čim večjo produktivnost. Pri nas, v konfekciji Metlika, poskušamo nekatere stvari izboljšati oz. spremeniti v smeri prilagajanja zahtevam trga, olajšanja dela šiviljam ter povečanju strojne opreme, in sicer:

1. Naročenih imamo več strojev, kot je običajna letna obnova (17)
2. Organizirali smo proizvodnjo po skupinah, ki jih vodijo mojstri in tehnologi. Razlogi:
  - velika razdrobljenost proizvodnje kopalke
  - zaokroženost vodenja lonov perila
  - možnost uvedbe krožkov
  - možnost delnega prehoda na sistem »just-in-time«
3. Prostor šivalnice bomo dodatno osvetlili na jakost 800 luxov, ker obstoječih 300–500 luxov ni sprejemljivih tako z vidika produktivnosti kot zdravja. Tu je projekt že pripravljen.
4. Postopno bomo zamenjali stole, bolj prilagojene drži pri šivanju.
5. V marcu smo razdelili odmor v 3 dele, in sicer 5–20–10 minut. To je čas, ki šiviljam po raznih anketah utrujenosti in koncentracije pomaga. V tretjem delu odmora (11,15) smo uvedli strokovno razgibanje.

Popolnoma je razumljivo, da to ni vse, kar se lahko v konfekciji naredi in je potrebno ali koristno. To je le en del. Enako pomembno je vzdrževanje strojev, pripomočki za delo, priprava dela, da naprej niti ne naštevam. Jasno je tudi, da brez računalniške informatike te vrste proizvodnje dolgo več ne bo možno kakovostno voditi. O tem kdaj drugič.

Nekaj bi rada še poudarila – pomen človeškega faktorja v konfekcioniranju. Tu je od delavca, od vsakega posebej vsaj toliko odvisno, kot od stroja, veliko bolj kot v drugih vrstah tekstilne proizvodnje. To velja tako za količino kot kvaliteto. Res je, da se vsakdo trudi, da več naredi, ker potem več zasluži. Vendar kljub temu mislim, da bo ravno iz vidika ekonomike potrebno v konfekcijah nekako doseči prijetnejše počutje ljudi ob delu, manj stresov, več sprostitve, več tovarištva.

Cigič Jožica

Neizkoriščeni talenti

Že vrsto let se pri Vezilu srečujemo s pomanjkanjem pišočih. Začeli smo verjeti, da v Betini ljudi, ki bi znali nekaj samostojno napisati. Številne anonimke, ki jih dobimo v nabiralniku ali pa na oglasnih deskah, so nas prepričale o nasprotjem. Anonimci se poslužujejo umetniško ali,

če hočete, literarno dovršenih besednih kombinacij in lahko nam je le žal, da v uredništvo ne priromajo tudi podpisani prispevki teh avtorjev, ki jim je treba ne glede na namen ali vzrok pisanja ničkolikokrat spontano zaposlokatati nad nekaterimi besednimi rešitvami in zamislimi.

Anonimca, ki se podpisuje z umetniškim imenom Aleks, bi lahko nagradili kot neke vrste inovatorja za naslednjo

skovanko: »...razno razni kameleonsko politični satelitčki, ki krožijo po razruvanem političnem igrišču kot lačne, smrdljive hijene.«

Zares je škoda, da takšni talenti, ki so v stanju skovati takšno in še veliko podobnih, lahko bi rekli poetičnih fraz, venejo in zapravljajo svoj talent pod plaščem anonimnosti, saj bi s svojim stilom pisanja lahko veliko prispevali k večji razgibanosti in raznolikosti Vezila. Pa tudi

za kakšen »špricar« cvenka bi kdaj pa kdaj kapnilo.

Tako pa kot drobni miški gledajo iz svoje anonimne luknjice in kdaj pa kdaj za hip prilezejo na sončno svetlobo, le da spustijo svoj anonimni drecek in se spet povrnejo v svoj svet drobnega miška. Očitno njim v veliko zadovoljstvo, nam pa, ki zaman iščemo za pisanje pripravljene avtorje, v jezo in razočaranje.

Uredništvo

II 5455

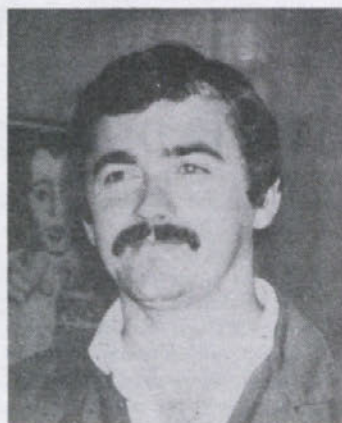
NAŠA ANKETA

SO 1994/612

Kakšna bo prihodnost?

V tujini so navdušeni nad gospodarskim programom našega predsednika zveznega izvršnega sveta Anteja Markovića, v naši državi, zlasti v Sloveniji, pa nanj letijo številne kritike. Kako tudi ne, ko pa krizi, ki je nastala tudi zaradi njegovih ukrepov, še ni videti konca. Nekaterim podjetjem še vedno grozi stečaj, zaposlovanja na novo skorajda ni, celo nekaterim tistim, ki so še zaposleni, grozi brezposelnost, prodaja nekaterih izdelkov se je na domačem trgu skoraj ustavila, nekoliko zaradi tega, ker je kupna moč ljudi padla, a tudi zato, ker se mnogi raje napotijo po cenejšo robo onstran meje. In kako je v Beti? Kupcev bi sicer še imeli dovolj, a kaj, ko mnogi poslovni partnerji nimajo denarja, da bi blago tudi plačali. Na up, zlasti še, ko se ne ve, če bo dolg sploh kdaj poravnán, pa je danes pripravljen prodajati le še malo kdo. Zato smo se v Beti raje odločili, da naredimo manj, torej le toliko, za kolikor bomo zares dobili plačano, kot pa, da kopicimo prekomerne zaloge ali pa blago tako rekoč šenkavamo. Zato pa smo delavcem ponudili izreden, delno plačan dopust. Seveda naj bi bila to le začasna rešitev, dokler traja kriza, vendar se vseeno postavlja vprašanje, ki smo ga zastavili tudi našim delavcem: kakšna bo prihodnost podjetja in kaj lahko pri izboljšanju gospodarske situacije stori nova vlada?

NIKOLA BOLDIN, mojster izmene v pletilnici: »Najbrž bo najprej kriza, ki jo že občutimo, potem pa bo šlo na bolje. Pričakujem, da bo najbrž moralo biti bolje, tudi v Beti. Sicer pa je tudi v našem podjetju zelo odvisno od vodstva, kako bo vodilo

tovarno, kako se bo znašlo v tržnem gospodarstvu, kako se bo najbolj racionalno obnašalo ter kako mu bo uspelo najti trg in dobre plačnike, torej kupce z denarjem. Mi delavci lahko veliko in dobro delamo, seveda pa nas morajo pravilno stimulirati.«

MARTINA PETRINA, kontrolorka surovega pletiva v metraži: »Vsi čakamo, kaj bo naredila nova vlada. Radi bi, da gre na boljše. Kar se tiče izrednih dopustov, bi

raje, da bi se dal problem rešiti kako drugače, a če ni druge rešitve, je tudi ta dobra. Upam pa, da se bodo za naše blago našli trgovci z novci. Problem je, ker je draginja, trg je preveč zasičen s tekstilom, plače pa so majhne. Težki časi so. Želim si, da se spremeni na boljše, da bi imeli zagotovilo, da bo dela dovolj tudi za naprej.«

GABRE PREDOVIČ, vodja pletilnice: »Prodaja v tekstilu pada, tekstilci imamo prevelike zmogljivosti za

domači trg, za tuji pa smo predragi. Ze sam predilec ni konkurenčen na zunanjem trgu, zato tudi vsi, ki prihajajo za njim, niso. Tudi sicer je veliko stroškov, tako režija, energija, če omenim le nekatere. To, kar se sedaj dogaja v Beti, je ena najpomembnejših potez, prihaja do prelomnice, ali bo firma preživela ali ne. Ustavljanje proizvodnje in korišćenje zalog je pametno. Naj ljudje koristijo najprej redne, potem izredne 75-odstotno plačane dopuste, ki naj ne bi bili za vsakega delavca daljši

od dveh tednov, vsakemu, ki to želi, pa naj bi odobrili neplačan dopust za daljši čas. Sicer pa se bomo v proizvodnji prilagajali trgu: kar bo naročeno, bomo naredili, sicer pa se bomo tudi organizirali tako, da ne bomo gledali v zrak.«

ANTON BENKOVIČ, dovaževalec filometra v kodranki: »Mislim, da je to

le začasna kriza in da bo šlo, kljub vsemu, na boljše. Razumljivo je, da se kriza pri kupcih odraža tudi pri nas, proizvajalcih. Smo v prehodnem obdobju v tržno gospodarstvo, ki ga pač spremljajo težave. Mislim pa, da bo moralo iti tudi na boljše, ne vedno na slabše. Po mojem mnenju so izredni dopusti dobra rešitev, tudi delavci so to dobro sprejeli, posebno tisti, ki imajo delo tudi doma.«

JURE OFAK, vodja prodaje v metraži: »Krizna traja že od lani. Imamo še vedno veliko kupcev, vendar manj kot včasih, ko smo delali za vso Jugoslavijo, sedaj pa le še za Slovenijo, Hrvaško, del Bosne in Srbije. Situacija se je spremenila predvsem zaradi padca kupne moči, možnosti nakupa v tujini in ekonomske politike. Zato pa poskušamo rešiti vsaj sebe in iščemo različne možnosti. Že lani smo pričeli z različnimi kompenzacijami naših kupcev, sedaj pa tudi trgovci nimajo več denarja, veliko je blokiranih in s težavo zberejo denar za OD. Vendar pa

lahko pohvalim, da smo v Beti v prvih treh mesecih dosegli plan, čim bolj pa poskušamo biti tudi racionalni, bodisi pri proizvodnji, zalogah, nabavi. Menim, da tako, kot je sedaj, ne bo moglo več dolgo trajati, ker je nevdržno. Nekaj se bo moralo zgoditi. Inflacija je po uradnih podatkih že nega-

30 let KOMETA

tivna; torej deflacija, in gotovo bo vlada morala plasirati denar bankam, da nam bodo pomagale, sicer ne vem, kako bomo izplačevali plače in delali naprej. Mi poskušamo narediti selekcijo kupcev, izberemo tiste, ki sploh lahko plačajo našo robo, to pa je vedno težje, ker je plačilno nesposobnih vse več. Zato smo začeli zmanjševati zaloge, proizvodnjo in prodajo. Verjamem pa, da nam bo v podjetju uspelo prebroditi krizo, če se bomo vsi potrudili. Beti ima to prednost, da lahko 40–50 odst. blaga sešije sama. Iščejo pa tudi izhod v izvozu, čeprav ni donosen, zaradi nerealnega tečaja marke. Upam pa, da se bo čez kakšen mesec vse skupaj že izboljšalo.»

BARICA LADIKA, šivilja v metliški konfekciji: »V konfekciji imamo dovolj dela in še nihče ni šel na izredni

dopust. Delamo tudi ob sicer dela prostih sobotah. Včasih je bilo težko dobiti delavke za delo ob sobotah, danes pa smo srečni, da je delo, pa četudi moramo v tovarno takrat, ko bi sicer imeli prost dan. Bolje je tako, kot pa da nam bi tudi čez teden rekli, naj gremo zaradi pomanjkanja dela domov. Upam pa, da se bo tudi v drugih obratih izboljšalo, da je kriza le trenutna. Saj tudi pri nas ni šlo vedno gladko, a se je vedno vse srečno izteklo. Le preveč črnogledi ne smemo biti.«

O dvospolnosti izgubarjev!

Na informacijski konferenci, ki jo je 9. 4. sklicala SDK Novo mesto za predstavnike javnih medijev (tudi tovarniških glasil), je bila podana informacija o izgubah dolenjskih podjetij in delovnih organizacij. V Vezilu povzemamo del informacije, ki zadeva metliško občino.

Znesek izgube

(v 000)	št. zaposl.
Beti, TOZD Metraža, Metlika	
478	283
Beti, TOZD Kodranka in volna	
513	267
Beti, TOZD Konfekcioniranje perila	
4	242
Novoteks, TOZD Predilnica	
2.340	306
Merkator, KZ TZO Kooperacija Metlika	
711	77
4.046	1.175

Tudi konfekcija Beti v Črnomlju ima nekaj izgube, in sicer 5000 din. Po podatkih SDK je največji izgubaš na Dolenjskem Novoles, finalna predelava z 38.029.000 din izgube. V Beli krajini pa je to rudnik Kanižarica (21.380.000 din).

Pa še nekaj, kar je skregano z zdravom pametjo. Na Dolenjskem je dvanajst podjetij, ki imajo hkrati izgubo in dobiček. Človek bi rekel, da je to nekaj takšnega kot da si hkrati deček in deklica. Ekonomisti pa vam lahko zatrdijo, da je pri nas tudi takšna dvospolnost mogoča. Sicer pa je tudi čisto navaden vrtni polž dvospolnik. Bati se je torej, da se naši računovodski in finančni predpisi zgledujejo po temu predstavniku favne.

Nov dom v Seči

Večina zaposlenih v Beti je imela vsaj enkrat možnost spoznati okus portoroškega morja in sonca in ob tem tudi »režim« dopusta v Betinem domu v Seči.

Dopustnike je najbolj motilo to, da so bili nenehno na poti med plažo in domom, saj so bile kljub tradicionalno dobri hrani, kuharice neizprosne in je bil urnik pri hrani obveza za vse. Nenehna prometna gneča, vsaj dvakrat dnevno iskanje parkirnega prostora za razgretga jeklenega konjička, nenehno pogledovanje na uro, so stvari, ki niso prijetne niti v delovnih dneh, kaj šele na težko pričakovanem dopustu.

Po drugi strani pa smo po koncu počitniške sezone ugotavljali, da je kljub namenskim sredstvom za poslovanje doma in prispevkom koristnikov doma poslovanje zaključeno z rdečimi številkami in vsakič se je postavilo vprašanje ali je smotrno pri takšnih stroških in takšnem navdušenju še vzdrževati obstoječe stanje.

Iz navedenih spoznanj je vodstvo tehnoservisa Beti dobilo nalogo, da pripravi okvirni predlog, kaj vse bi bilo potrebno narediti in kakšna bi bila vrednost del, če bi dom in sosednjo vikend hišico (ravno tako last Beti) preuredili v apartmaje, tako da opustimo penzijski način, ukinemo skupno kuhinjo in skupne prostore ter apartmaje uredimo, da bo vsak zase zaključena enota.

Pri izdelavi predloga smo sledili principu, naj bi vsak apartma imel lastne sanitarije, kuhinjo in sobo povprečno s štirimi ležišči. Pri tem pa naj bi bilo čim manj gradbenih posegov v objekt in s tem tudi čimmanj stroškov.

Predlog, ki je kasneje, pri obravnavi, doživel nekaj manjših popravkov, vsebuje naslednje:

V samem domu bo 11 apartmajev v velikosti od 27 m² do 55 m² neto uporabne površine ter v vikendu 3 apartmaji v velikosti od 14,5 m² do 22,5 m². Tako bo v Seči skupno 14 apartmajev.

Povprečna predračunska vrednost preureditve po apartmaju je ocenjena na 5.474 DM. S tem je skupna vrednost preureditve po današnjem tečaju vseh štirinajstih apartmajev 536.531,00 din.

Velja povedati, da bomo imeli 57 ležišč, do sedaj pa jih je bilo le 47.

Na naših organih upravljanja je bil predlog sprejet in hkrati smo dobili nalogo, da delavci tehnoservisa, elektro služba iz Metraže in delavci menze izvedemo preureditev tako, da bi že v letošnji sezoni dopustov lahko koristili preurejeni dom.

Namesto zaključka naj še navedem, da so preureditvena dela že v teku in da do sedaj ni večjih nepredvidenih odstopanj od predloga izvedbe in od predračunske ocene stroškov.

Po končanih delih bomo kaj več napisali o »novem domu« v Seči. Sicer pa bi bilo bolje, če bi o tem pisali tisti, ki bodo koristili le prostore v prihajajoči sezoni.

Jože Matekovič

V Starem trgu s plačami zadovoljni

Zdenka Cemič je doma z Brega pri Vinici, v 7 kilometrov oddaljen Kometov obrat v Starem trgu ob Kolpi pa se vozi vsak dan s kombijem, tako kot še nekaj njenih sodelavk. Zdenka je v Kometu šele poldrugo leto, prej pa je delala v viniškem Novoteksu.

»Z delom v Kometovem obratu sem veliko bolj zadovoljna kot pa v Novoteksu. Delamo v eni izmeni, ni nadur, osebni dohodki, pa tudi malice so boljše,« pohvali Cemičeva, ki je od letošnjega novega leta tudi predsednica osnovne organizacije sindikata v obratu.

»Sindikata ima kar precej dela. Pripravili smo praznovanja za novo leto in dan žena, izlet v Celovec, priskrbimo pa tudi meso za naše delavke po ugodnejših cenah. Zagotovo bi se potegnili tudi za višje plače, če ne bi bili zadovoljni z njimi. Toda moram pohvaliti, da se čez prejemke vsaj za sedaj nimamo kaj pritoževati. Razlog, da imamo zadovoljive plače je tudi v tem, da imamo dovolj dela. In dokler bo delo, bo zagotovo tudi zaslužek,« je zadovoljna Zdenka. Aprila, ko smo jih obiskali, so delali v Starem trgu predvsem standardni program, torej modrčke, steznike in hlačke, za domači trg, pred tem pa je bila njihova proizvodnja v glavnem usmerjena v izvoz.

RAČUNALNIŠKO IZMENJAVANJE PODATKOV V

Najboljša šola je svet

O tej temi je 13. marca 1990 v Cankarjevem domu predaval Marshall A. Spence, predsednik EDI Council of Canada, ki povezuje preko 700 firm v Kanadi, ki računalniško izmenjujejo podatke. Pri računalniškem izmenjavanju podatkov gre v bistvu za elektronski prenos komercialnih in drugih sporočil od enega računalnika do drugega z uporabo dogovorjenega standarda. Ta naj bi poenotil in poenostavil ter olajšal izmenjavo poslovnih podatkov med proizvajalci, trgovci, špediterji, distributerji, ladjarji, zavarovalnicami, državnimi organi (carina, SDK), bankami in še veliko drugimi institucijami, ki se pojavljajo tako v mednarodni trgovini kot v poslovnem življenju nasploh.

Pomen uvajanja RIP-a, ki sloni na uporabi mednarodnih standardov EDIFACT (Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport – Računalniška izmenjava podatkov za upravo, trgovino in transport) v svetu vedno bolj narašča. Z uporabo RIP-a se v veliki meri zmanjšajo stroški poslovanja, skrajšajo časi za pretok blaga, storitev, informacij in denarja.

Ker bo RIP po letu 1990 v Evropi in razvitih državah splošen način poslovanja, tudi pri nas narašča zanimanje za uvedbo te novosti v informacijske sisteme naših organizacij. Nekatere organizacije že preizkušajo prototipe prvih računalniških rešitev na tem področju. Del potrebne strukture predstavlja tudi YUPAK in njegovo povezovanje z računalniškimi omrežji v Evropi. BETI je prav tako včlanjena v to omrežje.

Najprej bi, na podlagi omenjenega predavanja,

povedala nekaj o RIP v razvitih državah (Kanadi), potem pa bi predstavila, kaj se na tem področju dogaja v Sloveniji in čisto na kratko še o oblikah avtomatizirane pisarne na podlagi predstavitve referata dr. Kalina iz Instituta Jožef Stefan, ki bo na to temo predaval na posvetovanju v Portorožu.

V Kanadi je danes že skoraj 800 firm, ki poslujejo izključno brez papirjev in računov. Projekte so razvijali v pilot skupini 15 firm, ki so same financirale delo, vendar ob izredni podpori vladnih organov. Predpogoj je bila ravno ta podpora vlade in njenih institucij. Če to primerjamo z Jugoslavijo, je dovolj, če povemo, da naša vlada ni storila skoraj nič za to, da bi se sploh vključila v EDIFACT, kjer so vse evropske države razen naše in Albanije. Naša republika si prizadeva za takojšnje včlanjenje v to organizacijo.

V Kanadi uporabljajo RIP vse banke, carinarnice, pristanišča, avtomobilska, aluminjska, kemična, prehranbena, naftna industrija, transportne firme, trgovina in ostale, izredne uspehe na tem področju je dosegla prav tekstilna industrija.

Kot sem že omenila, poteka poslovanje izključno brez papirjev, brez računov in je zato dosti hitrejša in cenejša. Če pa želimo poslovati preko papirjev, moramo to plačati. Zaradi velikih finančnih efektov so se za to obliko poslovanja najbolj zavzemali vodilni delavci in so tudi najbolj aktivni člani tega združenja (EDI Council).

Govoril je tudi o tehničnih vidikih in zahtevah. Za to ni potrebna kakšna zelo draga dodatna oprema. Zadošča že PC ali pa katerikoli večji računalnik (VAX, IBM) in nekaj dodatnih opcij, ki pa bi svojo ceno kmalu opravičile.

Govoril je tudi o težavah pri prehodu na EDI, ki so

bile bolj organizacijske narave kot tehnične, saj je, kar se tehnike tiče, vse rešeno. Ravno tako ni težav glede različnih operacijskih sistemov in razlike med North American Standard in UN Standardom.

Potrebno je tudi spremeniti nekatere zakone, ki določajo plačilni promet. Za to imajo poseben komite, ki ureja spremembe zakonov in standardov. Potrebna je bila sprememba miselnosti vodilnih ljudi glede pogodb med firmami, veljavnosti teh transakcij, vendar to pri njih ni dolgo trajalo. Firme podpisujejo enkrat letno pogodbe med seboj in s tem potrjujejo, da so vse transakcije preko RIP-a veljavne, spoštovane in enakovredne prejšnjim »papirnim«.

V teh pogodbah so tudi navedene razne podrobnosti kot npr. šifre podpisnikov posameznih dokumentov.

Uvedli so tudi nekatere »oblike prisile« s strani vladnih institucij (če posluješ brez EDI-ja, čakaš dlje na carini, banki in drugje, poleg tega pa še doplačaš obdelavo podatkov). Firme so razen s tem pridobivale tudi z izobraževanjem (dvodnevni seminarji, publikacije), predstavitvami projektov idr.

V Sloveniji je bila ustanovljena pilot skupina 15-ih podjetij, ki skupaj razvijajo to obliko poslovanja in so že precej daleč s projekti. V tej skupini so Elan, Emona, Intertrade, Lesnina, Kovinotehna, Mercator, Merkur, Metalka, SDK, Narodna banka, PTT. Izdelano je že nekaj prototipov (naročilo, plačilni promet – konkretno pošiljanje virmana na SDK in hkrati na banko).

Najdlje pa je prišel Intertrade, ki že trži nekatere projekte in izvaja izobraževanje in demonstracije možnim kupcem. Izdano je tudi nekaj zbornikov o tem raziskovanju, 4. in 5. junija pa je bilo na Bledu posvetovanje na to

V Starem trgu s plačami zadovoljni

Zdenka Cemič je doma z Brega pri Vinici, v 7 kilometrov oddaljen Kometov obrat v Starem trgu ob Kolpi pa se vozi vsak dan s kombijem, tako kot še nekaj njenih sodelavk. Zdenka je v Kometu šele poldrugo leto, prej pa je delala v viniškem Novoteksu.

»Z delom v Kometovem obratu sem veliko bolj zadovoljna kot pa v Novoteksu. Delamo v eni izmeni, ni nadur, osebni dohodki, pa tudi malice so boljše,« pohvali Cemičeva, ki je od letošnjega novega leta tudi predsednica osnovne organizacije sindikata v obratu.

»Sindikata ima kar precej dela. Pripravili smo praznovanja za novo leto in dan žena, izlet v Celovec, priskrbimo pa tudi meso za naše delavke po ugodnejših cenah. Zagotovo bi se potegnili tudi za višje plače, če ne bi bili zadovoljni z njimi. Toda moram pohvaliti, da se čez prejemke vsaj za sedaj nimamo kaj pritoževati. Razlog, da imamo zadovoljive plače je tudi v tem, da imamo dovolj dela. In dokler bo delo, bo zagotovo tudi zaslužek,« je zadovoljna Zdenka. Aprila, ko smo jih obiskali, so delali v Starem trgu predvsem standardni program, torej modrčke, steznike in hlačke, za domači trg, pred tem pa je bila njihova proizvodnja v glavnem usmerjena v izvoz.

RAČUNALNIŠKO IZMENJAVANJE PODATKOV

Najboljša šola je svet

O tej temi je 13. marca 1990 v Cankarjevem domu predaval Marshall A. Spence, predsednik EDI Council of Canada, ki povezuje preko 700 firm v Kanadi, ki računalniško izmenjujejo podatke. Pri računalniškem izmenjavanju podatkov gre v bistvu za elektronski prenos komercialnih in drugih sporočil od enega računalnika do drugega z uporabo dogovorjenega standarda. Ta naj bi poenotil in poenostavil ter olajšal izmenjavo poslovnih podatkov med proizvajalci, trgovci, špediterji, distributerji, ladjarji, zavarovalnicami, državnimi organi (carina, SDK), bankami in še veliko drugimi institucijami, ki se pojavljajo tako v mednarodni trgovini kot v poslovnem življenju nasploh.

Pomen uvajanja RIP-a, ki sloni na uporabi mednarodnih standardov EDIFACT (Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport – Računalniška izmenjava podatkov za upravo, trgovino in transport) v svetu vedno bolj narašča. Z uporabo RIP-a se v veliki meri zmanjšajo stroški poslovanja, skrajšajo časi za pretok blaga, storitev, informacij in denarja.

Ker bo RIP po letu 1990 v Evropi in razvitih državah splošen način poslovanja, tudi pri nas narašča zanimanje za uvedbo te novosti v informacijske sisteme naših organizacij. Nekatere organizacije že preizkušajo prototipe prvih računalniških rešitev na tem področju. Del potrebne strukture predstavlja tudi YUPAK in njegovo povezovanje z računalniškimi omrežji v Evropi. BETI je prav tako včlanjena v to omrežje.

Najprej bi, na podlagi omenjenega predavanja,

povedala nekaj o RIP v razvitih državah (Kanadi), potem pa bi predstavila, kaj se na tem področju dogaja v Sloveniji in čisto na kratko še o oblikah avtomatizirane pisarne na podlagi predstavitve referata dr. Kalina iz Instituta Jožef Stefan, ki bo na to temo predaval na posvetovanju v Portorožu.

V Kanadi je danes že skoraj 800 firm, ki poslujejo izključno brez papirjev in računov. Projekte so razvijali v pilot skupini 15 firm, ki so same financirale delo, vendar ob izredni podpori vladnih organov. Predpogoj je bila ravno ta podpora vlade in njenih institucij. Če to primerjamo z Jugoslavijo, je dovolj, če povemo, da naša vlada ni storila skoraj nič za to, da bi se sploh vključila v EDIFACT, kjer so vse evropske države razen naše in Albanije. Naša republika si prizadeva za takojšnje včlanjenje v to organizacijo.

V Kanadi uporabljajo RIP vse banke, carinarnice, pristanišča, avtomobilska, aluminijaska, kemična, prehrabena, naftna industrija, transportne firme, trgovina in ostale, izredne uspehe na tem področju je dosegla prav tekstilna industrija.

Kot sem že omenila, poteka poslovanje izključno brez papirjev, brez računov in je zato dosti hitreje in cenejše. Če pa želimo poslovati preko papirjev, moramo to plačati. Zaradi velikih finančnih efektov so se za to obliko poslovanja najbolj zavzemali vodilni delavci in so tudi najbolj aktivni člani tega združenja (EDI Council).

Govoril je tudi o tehničnih vidikih in zahtevah. Za to ni potrebna kakšna zelo draga dodatna oprema. Zadošča že PC ali pa katerikoli večji računalnik (VAX, IBM) in nekaj dodatnih opcij, ki pa bi svojo ceno kmalu opravičile.

Govoril je tudi o težavah pri prehodu na EDI, ki so

bile bolj organizacijske narave kot tehnične, saj je, kar se tehnike tiče, vse rešeno. Ravno tako ni težav glede različnih operacijskih sistemov in razlike med North American Standard in UN Standardom.

Potrebno je tudi spremeniti nekatere zakone, ki določajo plačilni promet. Za to imajo poseben komite, ki ureja spremembe zakonov in standardov. Potrebna je bila sprememba miselnosti vodilnih ljudi glede pogodb med firmami, veljavnosti teh transakcij, vendar to pri njih ni dolgo trajalo. Firme podpisujejo enkrat letno pogodbe med seboj in s tem potrdijo, da so vse transakcije preko RIP-a veljavne, spoštovane in enakovredne prejšnjim »papirnim«.

V teh pogodbah so tudi navedene razne podrobnosti kot npr. šifre podpisnikov posameznih dokumentov.

Uvedli so tudi nekatere »oblike prisile« s strani vladnih institucij (če posluješ brez EDI-ja, čakaš dlje na carini, banki in drugje, poleg tega pa še doplačaš obdelavo podatkov). Firme so razen s tem pridobivale tudi z izobraževanjem (dvodnevni seminarji, publikacije), predstavitvami projektov idr.

V Sloveniji je bila ustanovljena pilot skupina 15-ih podjetij, ki skupaj razvijajo to obliko poslovanja in so že precej daleč s projekti. V tej skupini so Elan, Emona, Intertrade, Lesnina, Kovinotehna, Mercator, Merkur, Metalka, SDK, Narodna banka, PTT. Izdelano je že nekaj prototipov (naročilo, plačilni promet – konkretno pošiljanje virmana na SDK in hkrati na banko).

Najdlje pa je prišel Intertrade, ki že trži nekatere projekte in izvaja izobraževanje in demonstracije možnim kupcem. Izdano je tudi nekaj zbornikov o tem raziskovanju, 4. in 5. junija pa je bilo na Bledu posvetovanje na to

temo in hkrati konkretne prezentacije projektov. V ta projekt se je vključila tudi Gospodarska zbornica Slovenije, izvršni svet, vse skupaj pa strokovno vodi Fakulteta za organizacijske vede v Kranju, predvsem dr. Jože Gričar.

Na sestanku sekcije za poslovni informacijski sistem pri Društvu ekonomistov Ljubljana, pa je bil sestanek na temo

UPORABA TELEKOMUNIKACIJSKIH SISTEMOV

Sestanek je vodil dr. Tomaž Kalin, direktor Instituta Jožef Stefan. Na kratko povzemam njegov referat.

Že v računalniško zaostalem okolju, kot je naše, je jasno, da brez komunikacijskih sredstev, kot so telefon, teleks in telefaks poslovno sploh ni možno delovati. Manj pa so nam znane nove komunikacijske tehnike, ki nas bodo še bolj razdelile na razvite in nerazvite. Tako se bo teleks kmalu uporabljal le še za komunikacijo z zaostalimi državami. Te nove metode so:

– elektronska pošta, kjer je danes že več kot 100 milijonov ljudi dosegljivih preko javnih in akademskih računalniških mrež.

– EDI in EDIFACT za izmenjavo trgovskih, carinskih in ostalih formaliziranih administrativnih podatkov.

Bolj oddaljeno pa je računalniško podprto skupinsko delo, ko lahko skupina ljudi na različnih lokacijah istočasno obravnava iste dokumente in jih vsak lahko vidi na svojem terminalu, zraven pa je še glasovna in video komunikacija.

Opozoril je na pomembnost tega, da naše organizacije sledijo z opremljanjem tem trendom, sicer bomo še bolj izolirani od Evrope.

Kaj vse torej lahko vklopimo v avtomatizirano pisarno za individualno in informacijsko podporo posa-

mezniku (prvi pogoj pa je izboljšati telefonsko omrežje in mu dodati nekaj opcij):

- telefaks
- računalniško krmiljeni telexi
- mreže (lokalne)
- elektronska pošta (cenejša kot navadna pošta, pri nas trenutno ne stane nič)
- računalniška konferenca
- telekonferenca
- računalniške oglasne deske
- COTEC (cooperatio technology – več obdelovalcev teksta istočasno).

Povedal je, kako daleč smo pri nas na tem področju. Najlepše to opisuje primer, ko je prosil naše organe, če se lahko vključi v neko akademsko mrežo (pri nas je za to potrebno imeti dovoljenje!!). Temu včlanjenju se je uprla JLA, ker bi po njenem lahko na ta način prišel virus v Jugoslavijo (tu ni potreben noben komentar, če pomislimo, koliko je že danes poti, da pride virus k nam). Dr. Kalin je šel naslednji dan prosit v Beograd, če bi se premislili. Če je uspel, tega ne vem.

Neva Kremesec

ZAHVALA

Ob prerani smrti našega dragega očeta in moža **SLAVKA AUGUŠTINA**, se najiskrenejše zahvaljujemo vsem zaposlenim v Beti, še posebej pa njegovim sodelavcem iz metraže, za podarjeno cvetje, izraze sožalja, spremstvo na zadnji poti in nesebično pomoč v teh, za nas najtežjih trenutkih.

družina Auguštin

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta **FRANJA PAVLINCA** iz Vukodera, se zahvaljujem sodelavcem iz programa Preja za podarjeni venec, izraze sožalja in spremstvo na njegovi zadnji poti.

Pavlinac Vinko z družino

Nič več v sistemu Beti

Srednja šola tekstilne usmeritve Metlika je bila do konca preteklega leta tozdtovarne Beti, 1. januarja letos pa se je osamosvojila. Pedagogi pravijo, da sedaj še ne občutijo posebne razlike med prejšnjo in sedanjo urejenostjo – morda je za to tudi še nekoliko prekratek čas – razen tega, da so sedaj drugače, bolj sistematično, urejeni odnosi z Beti. Tudi ekonomsko so samostojni, prej pa so bili v sistemu Beti.

Sicer pa imajo z Beti pogodbo, po kateri ne plačujejo najemnine za prostore vse dotlej, dokler so samostojni. Če pa bi se h komer koli priključili, ta ugodnost ne bi veljala več. Seveda pa plačujejo vse ostale stroške, kot so voda, elektrika. Tudi material, ki ga potrebujejo pri praktičnem pouku, sedaj plačajo, medtem ko so ga

prej dobili zastonj, s tem da so izdelke dali v tovarniško prodajalno, konfekciji pa so dali za material določen odstotek izkupička. Tudi sedaj prodajajo svoje izdelke v industrijski prodajalni, vendar pa poleg materiala plačajo tudi trgovini 25 odst. od izkupička za usluge.

Kot smo že dejali, je sedaj še prekratek čas, da bi šolniki lahko natančneje povedali, ali je boljša sedanja ali prejšnja urejenost, saj doslej razlik še niso kaj prida občutili. Potarnajo pa, da je administracije več. Predvsem pa gre šolnikom za to, da so z osebnimi dohodki v branži srednjih šol. Kar se tega tiče, so jim strokovnjaki z vseh strani, tudi iz Beti, zagotavljali, da jim bo boljše, če bodo samostojni. Torej bodo sedaj le lahko plačani kot ostali šolniki. »Že občutek, da se lahko zares primerjamo z učitelji iz drugih šol, pa je lahko velika spodbuda za naše delo,« pravijo učitelji metliške srednje šole tekstilne usmeritve.

SVETU

30 let KOMETA

temo in hkrati konkretne prezentacije projektov. V ta projekt se je vključila tudi Gospodarska zbornica Slovenije, izvršni svet, vse skupaj pa strokovno vodi Fakulteta za organizacijske vede v Kranju, predvsem dr. Jože Gričar.

Na sestanku sekcije za poslovni informacijski sistem pri Društvu ekonomistov Ljubljana, pa je bil sestanek na temo

UPORABA TELEKOMUNIKACIJSKIH SISTEMOV

Sestanek je vodil dr. Tomaž Kalin, direktor Instituta Jožef Stefan. Na kratko povzemam njegov referat.

Že v računalniško zaostalem okolju, kot je naše, je jasno, da brez komunikacijskih sredstev, kot so telefon, telex in telefaks poslovno sploh ni možno delovati. Manj pa so nam znane nove komunikacijske tehnike, ki nas bodo še bolj razdelile na razvite in nerazvite. Tako se bo telex kmalu uporabljal le še za komunikacijo z zaostalimi državami. Te nove metode so:

– elektronska pošta, kjer je danes že več kot 100 milijonov ljudi dosegljivih preko javnih in akademskih računalniških mrež.

– EDI in EDIFACT za izmenjavo trgovskih, carinskih in ostalih formaliziranih administrativnih podatkov.

Bolj oddaljeno pa je računalniško podprto skupinsko delo, ko lahko skupina ljudi na različnih lokacijah istočasno obravnava iste dokumente in jih vsak lahko vidi na svojem terminalu, zraven pa je še glasovna in video komunikacija.

Opozoril je na pomembnost tega, da naše organizacije sledijo z opremljanjem tem trendom, sicer bomo še bolj izolirani od Evrope.

Kaj vse torej lahko vklopimo v avtomatizirano pisarno za individualno in informacijsko podporo posa-

mezniku (prvi pogoj pa je izboljšati telefonsko omrežje in mu dodati nekaj opcij):

- telefaks
- računalniško krmiljeni telexi
- mreže (lokalne)
- elektronska pošta (cenejša kot navadna pošta, pri nas trenutno ne stane nič)
- računalniška konferenca
- telekonferenca
- računalniške oglasne deske
- COTEC (cooperatio technology – več obdelovalcev teksta istočasno).

Povedal je, kako daleč smo pri nas na tem področju. Najlepše to opisuje primer, ko je prosil naše organe, če se lahko vključi v neko akademsko mrežo (pri nas je za to potrebno imeti dovoljenje!!). Temu včlanjenju se je uprla JLA, ker bi po njenem lahko na ta način prišel virus v Jugoslavijo (tu ni potreben noben komentar, če pomislimo, koliko je že danes poti, da pride virus k nam). Dr. Kalin je šel naslednji dan prosit v Beograd, če bi se premislili. Če je uspel, tega ne vem.

Neva Kremesec

ZAHVALA

Ob prerani smrti našega dragega očeta in moža **SLAVKA AUGUŠTINA**, se najiskrejeje zahvaljujemo vsem zaposlenim v Beti, še posebej pa njegovim sodelavcem iz metraže, za podarjeno cvetje, izraze sožalja, spremstvo na zadnji poti in nesebično pomoč v teh, za nas najtežjih trenutkih.

družina Auguštin

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta **FRANJA PAVLINCA** iz Vukodera, se zahvaljujem sodelavcem iz programa Preja za podarjeni venec, izraze sožalja in spremstvo na njegovi zadnji poti.

Pavlinac Vinko z družino

Nič več v sistemu Beti

Srednja šola tekstilne usmeritve Metlika je bila do konca preteklega leta tozdar tovarne Beti, 1. januarja letos pa se je osamosvojila. Pedagogi pravijo, da sedaj še ne občutijo posebne razlike med prejšnjo in sedanjo uredjenostjo – morda je za to tudi še nekoliko prekratek čas – razen tega, da so sedaj drugače, bolj sistematično, urejeni odnosi z Beti. Tudi ekonomsko so samostojni, prej pa so bili v sistemu Beti.

Sicer pa imajo z Beti pogodbo, po kateri ne plačujejo najemnine za prostore vse dotlej, dokler so samostojni. Če pa bi se h komekoli priključili, ta ugodnost ne bi veljala več. Seveda pa plačujejo vse ostale stroške, kot so voda, elektrika. Tudi material, ki ga potrebujejo pri praktičnem pouku, sedaj plačajo, medtem ko so ga

prej dobili zastonj, s tem da so izdelke dali v tovarniško prodajalno, konfekciji pa so dali za material določen odstotek izkupička. Tudi sedaj prodajajo svoje izdelke v industrijski prodajalni, vendar pa poleg materiala plačajo tudi trgovini 25 odst. od izkupička za usluge.

Kot smo že dejali, je sedaj še prekratek čas, da bi šolniki lahko natančneje povedali, ali je boljša sedanja ali prejšnja uredjenost, saj doslej razlik še niso kaj prida občutili. Potarnajo pa, da je administracije več. Predvsem pa gre šolnikom za to, da so z osebnimi dohodki v branži srednjih šol. Kar se tega tiče, so jim strokovnjaki z vseh strani, tudi iz Beti, zagotavljali, da jim bo boljše, če bodo samostojni. Torej bodo sedaj le lahko plačani kot ostali šolniki. »Že občutek, da se lahko zares primerjamo z učitelji iz drugih šol, pa je lahko velika spodbuda za naše delo,« pravijo učitelji metliške srednje šole tekstilne usmeritve.

ALI VESTE?

ZAHVALA

Ob smrti moje drage mame LJUBE VRBANČIČ, se iskreno zahvaljujem sodelavcem iz tovarne Beti za izraženo sožalje in denarno pomoč. Posebej pa gre zahvala sodelavkam vzorčnega oddelka.

Žalujoča hči
Vrbančič Dragica
in sin Drago z družino.

ZAHVALA

Ob smrti drage mame ANE BUČAR, se iskreno zahvaljujem sodelavcem in sindikatu Metraže za podarjene vence. Hvala vsem, ki so nam izrekli sožalje in mojo mamo pospremili na njeni zadnji poti.

sin Jože z družino

ZAHVALA

Ob smrti dragega moža in očeta JOŽETA GALEZA, se iskreno zahvaljujem sodelavkam in OOZS Komet Metlika za podarjeni venec, denarno pomoč in izraze sožalja.

Žalujoča žena
Marica Galez s hčerka
Marjano in Brankico
ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob smrti mojega dragega očeta JULIJA MATEKOVIČA iz Radovice, se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem za podarjeno cvetje, izraze sožalja in spremstvo na očetovi zadnji poti.

Jože Matekovič z družino

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi moje drage mame FRANČIŠKE URH, se najtopleje zahvaljujem sodelavcem Beti Dobova, za podarjeni venec ter spremstvo na njeni zadnji poti.

Žalujoča hčerka
Dragica Gramc z družino

Kaj je poslovna skrivnost?

Pri ustvarjanju Vezila večkrat naletimo na tematiko, o kateri nam oseba, ki je službeno vezana tako ali drugače na določeno zadevo, preprosto reče: »O tem ne bi želel, da pišete. To je poslovna skrivnost.«

Torej imamo tudi v Beti poslovne skrivnosti. Kakšne vrste so te skrivnosti? Ali je

to tehnološki postopek? Mogoče gre za načine finančnega poslovanja, komercialnih potez ali načrte investiranja? Kdo ima dostop do poslovnih skrivnosti in kdo je tisti, ki določi kaj je in kaj ni poslovna skrivnost? Kaj se zgodi, če nekdo hote ali nehote govori o stvari, ki naj bi veljala za poslovno skrivnost?

V statutu družbenega podjetja Beti piše o poslovni tajnosti naslednje:

TELOVADBA V KONFEKCIJI
Delavke so jo sprejele kot del delavnika

V metliški konfekciji so konec letošnjega marca pričeli s telovadbo na delovnem mestu, pobudo pa so dali tisti, ki so v Beti zadolženi za rekreacijo. Pravzaprav se je o telovadbi v konfekciji govorilo že nekaj let in tudi Vezilo je že pred časom naredilo anketo o tej temi. Pokazalo se je, da bi delavke še kako potrebovale malo razgibanja na delovnem mestu in sedaj so ga torej končno dočakale.

»Dr. Gazvodova iz Novega mesta, zdravnica za medicino dela, prometa in športa, je usposobila nekaj delavk iz vsake izmene, ki vodijo telovadbo, prvi dan pa je prisostvovala tudi sama. Dobili smo tudi liste z naslikanimi vajami in pravilnimi gibi. Imamo 8 vaj, telovadimo pa ob glasbi, ki je posneta prav za rekreacijo,« pove Vera Cvitkovič, mojstrica v šivalnici. Telovadba je v dopoldanski izmeni ob 11,45 uri, v popoldanski pa ob 19,45

uri, traja pa 5 minut. Prav za toliko je krajša malica.

»Telovadimo ob stroju. V začetku so nekatere delavke gledale nekoliko postrani, sedaj pa telovadijo prav vse, če odštejem nekaj redkih izjem. Telovadijo vse zaposlene v konfekciji, od krojilnice do pakirnice,« pravi Cvitkovičeva ter pristavi, da so ženske zadovoljne s telovadbo, posebno starejše. »Tudi kot mojstrica mislim, da je telovadba na delovnem mestu dobra, saj so ženske po šestih urah dela utrujene, s tem, ko se razgibajo, pa dobijo zopet elan za delo. Ne bojim se, da bi sedaj s telovadbo še lahko prekinili, saj so jo delavke sprejele kot del delavnika,« je zadovoljna Vera Cvitkovič.

»Za poslovno tajnost se štejejo podatki, listine itd., ki jih delavski svet podjetja na predlog poslovnodnega organa in pristojnih organov zunaj podjetja skladno z zakonom določi kot tajnost, ki jih kot zaupne sporoči pristojni organ ali druga organizacija, ki jih vsebuje pogodba poslovnih partnerjev ali za razpise in javne natečaje do objave rezultatov.

Poslovodni organ lahko predlaga delavskemu svetu, da opredeli kot poslovno tajnost nezavarovane pravice industrijske lastnine, znanje, izkušnje in proizvodno tehnično dokumentacijo, znanja in veščine, všteti specifikacijo surovin, standarde proizvodnje in predelave, procesno tehniko in tajnost lastnih postopkov, kontrolo kakovosti in podobno.

Za kršitev poslovne skrivnosti se šteje uporaba podatkov iz prejšnjega člena, tudi ko delavec to uporabi za lastno zasebno dejavnost ali zasebno dejavnost sorodnikov in drugih oseb.

Podatke in listine lahko razglasi za poslovno tajnost tudi glavni direktor, s tem, da o tem obvesti delavski svet na prvi naslednji seji.«

178. člen zakona o podjetjih pa pravi naslednje:

»Poslovno tajnost morajo varovati vsi delavci, ki na kakršen koli način zvedo za podatek ali listino, ki je poslovna tajnost.

Delavci morajo varovati poslovno tajnost tudi potem, ko jim preneha delovno razmerje v podjetju.

Delavci morajo varovati poslovno tajnost za katero izvedo pri opravljanju poslov z drugimi podjetji.«

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega brata JULIJA BRODARIČA iz Boginje vasi, se iskreno zahvaljujem sodelavkam iz tozda konfekcija METLIKA za denarno pomoč in izraze sožalja.

Žalujoča
sestra Milena Jurejevčič
z družino

PREBERITE, NE BO VAM ŽAL

30 let KOMETA

Aktivni počitek strojnih šivilj

Delo na tekočih trakovih zahteva vedno manj dinamičnega mišičnega napora in gibanja. Naloge pa delavci opravljajo ob statični obremenitvi velikih skupin mišic, ki zadržujejo organizem v sedečem ali stoječem položaju. Tako delo zahteva veliko koncentracijo pozornosti, enolične in ponavljajoče gibe majhnih skupin mišic, kar pa povzroča nastanek utrujenosti. Telesni segmenti so pogosto v nefizioloških sklepnih kotih. Dolgotrajno delo na takih delovnih mestih utruja možganske centre, otežuje krvni obtok in presnovo, otežkoča dihanje. Zaradi neaktivnosti se zmanjšuje moč mišic hrbta, trebušne stene in spodnjih okončin. To omogoča tudi kopičenje maščobnega tkiva.

ZAHVALA

Ob izgubi moje drage mame JELE RIBIČ, se iskreno zahvaljujem sodelavkam in OOZS Komet za podarjeni venec, denarno pomoč in izraze sožalja. Hvala tudi vsem, ki ste jo spremili na njeni zadnji poti.

Zalujocha hčerka
Musulin Dragica

ZAHVALA

Ob smrti dragega očeta JANEZA KRALJA, se iskreno zahvaljujem sodelavkam in OOZS Komet za podarjene vence in izraze sožalja. Hvala tudi vsem tistim, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti.

Zalujocha hčerka
Grčman Cvetka z družino

Poleg obremenitev in škodljivosti delovnega mesta pa spremlja sodobnega človeka še neprestana naglica, vse hitrejši življenjski tempo in v naglici použita hrana, vse več kajenja, uživanja alkohola, pretirano jemanje zdravil, ki jih potrebuje za povečane delovne napore ali pomiritev in boljše spanje.

Zadnja leta opažamo predvsem porast bolezni gibal (hrbtenice, zgornjih in spodnjih okončin), ki so tudi pogost vzrok delovne invalidnosti. Najpogosteje obolevajo osebe v polni življenjski in delovni moči **od 30 do 50 let** in ljudje **brez dobre fizične kondicije**.

Obolenja kosti in gibal pa ne predstavljajo samo problema prizadetega posameznika, ki je dolgo v bolniškem staležu in na zdravljenju. Zaradi velike pogostosti in tendence rasti imajo omejenjena obolenja tudi hude ekonomske posledice ter padec življenjske ravni nas vseh.

Izbira telesne aktivnosti, kakor tudi določanje dolžine aktivnega odmora v toku delovnega procesa, je odvisna od dela oziroma obremenitev na delovnem mestu.

STROJNE ŠIVILJE

šivajo samo določeno operacijo, za katero se po predhodnem treningu usposobijo. Za vsako operacijo je določena norma. Delo strojne šivilje je pretežno mehanizirano, monotono. Pri delu je potrebna dobra ostrina vida na blizu, globinski vid in subtilno prepoznavanje barv. Pri opravljanju nalog delavke nefiziološko sedijo. Tudi koti nagiba glave in očesnih zrklet odstopajo od priporočil. S tem pa nastajajo statične obremenitve vratnih in očesnih mišic. Pri delu strojne šivilje gre za pogosto enostransko dinamično delo rok in zgornjih okončin. Roka je v funkciji finega prijema, zahteva po okulomotorni koordinaciji je velika. Glede

na stopnjo zdravstvene ogroženosti so v ospredju okvare gibal, pogostejše pa so tudi duševne motnje in okvare oči.

Analize delovnega mesta strojne šivilje so pokazale, da so prisilne drže vratu in hrbta osrednji problem v konfekcijski industriji. Številne neuskkljenosti med dimenzijami strojev, delovnih površin in stolov ter antropološkimi dimenzijami delavcev na drugi strani, se odražajo v **prisilnih držah**. Situacija je še bolj zapletena, ker je položaj nog odvisen od dveh komand. Energetska poraba je pri delu strojne šivilje majhna.

Zaradi narave dela, zlasti statičnih obremenitev in monotonije pri delu strojne šivilje, smo se odločili za uvedbo aktivnega odmora med delom. Med prekinitvijo aktivnost ne preneha, ampak se samo zamenja. Z uporabo vaj vplivamo na ohranitev pravilne drže, sprostimo obremenjene mišice, povečamo gibljivost sklepov in vplivamo na učinkovitejšo delo dihalnega in žilnega sistema. S spremenjeno aktivnostjo spodbudimo živčne centre v možganih in tako pospešimo osvežitev organizma.

Iz raziskav je znano, da več kratkih odmorov med delom veliko bolj ugodno deluje na organizem, kot ena, z zakonom določena pavza za malico. Aktivni odmor smo programirali po petih urah in petinštirideset minut dela, ko večina delavcev čuti največjo utrujenost. Vaje se izvajajo na delovnem mestu. Pokažejo jih posebej za to usposobljene delavke. Program vaj bomo zamenjali, da se delavke vaj ne bi naveličale. Aktivni počitek spremlja glasba, ki olajša gibanje in daje občutek ugodja.

mr. sc. GAZVODA Tatjana,
dr. med., spec. med.
dela, prometa in športa

MALA KOZERIJA

Različno plačani prazniki

Praznik je lepa stvar. Ni treba v službo. Lahko kaj postoriš, se posvetiš družini ali pa daš vse od sebe, si prižgeš televizor, v 'čube' vtakneš cigaret in natočiš kozarček konjaka z ledom ter v prijetnem brezdelju nabiraš novih delovnih moči. Še posebej so prazniki dobrodošli, ker so plačani. Ležiš na divanu kot krava, denarci pa kapljajo v mošnjo. Super.

Pravijo, da smo pri nas plačani po delu. Očitno pa smo, vsaj med prazniki, tudi po nedelu. Saj nisem za to, da prazniki ne bi bili plačani. Kje pa! Saj nisem nor. Poskusil pa bom razmišljati malo drugače.

Delavci imajo različne plače. Velikost ranga je odvisna od dela, ki ga opravljamo in odgovornosti, ki jo posameznik pri svojem delu ima. Šef ima večjo odgovornost od delavca, njegovo delo je pomembnejše in zahtevnejše. Zato ima tudi večjo plačo. Tudi med prazniki. Mar to pomeni, da smo tudi med počitkom različno vrednoteni? Ali direktorji veliko bolj počivajo in je njihov počitek zares veliko odgovornejši od počitka snažilke?

Očitno je tako. Kako si sicer razlagati, da so plačani prazniki različno plačani?

ZANIMIVOSTI

453 modrih kitov

Po valovih oceanov plavajo še zadnji klavrni ostanki nekdanjega ponosnega »ladjevja«. Brez upanja na rešitev in obsojeni na izumrtje: to je 453 modrih kitov, ki so kot zadnji preživeli desetletja trajajoči pokol, imenovane lov na kite. V začetku našega stoletja je živelo še 250.000 predstavnikov teh največjih sesalcev, pobili pa so jih

ČE HOČEŠ BITI SREČEN!

Za bralke—bralce Vezila smo pripravili navodila, kako lahko postanejo srečni. Preberite in upoštevajte!

Hodi peš dve uri na dan. Ponoči spi osem ur. Vstani takoj, ko se zbudiš. Loti se dela, takoj ko vstaneš.

Jej le takrat, ko si lačen. Pij samo takrat, ko si žejen.

Vstani od mize z željo, da bi še jedel.

Tvoja zabava naj bo skromna in poštena. Govori le takrat, ko moraš.

Povej le polovico tega, kar misliš.

Podpiši le to, kar meraš podpisati.

V zasebnem življenju delaj le to, kar lahko poveš javnosti.

Dobro se zavedaj, da se bodo drugi zanašali nate. Ti se na nikogar ne zanašaj.

Denar ceni, kolikor je vreden. More ti dobro služiti, a je slab gospodar.

V Boga imej veliko zaupanje.

Sebi zaupaj le malo. Drugim ne zaupaj nič.

Dragi sin, če boš tako ravnal, boš srečno živel ter lahko doživel svoj stoti rojstni dan!

zaradi proizvodnje kreme za čevlje, pralnih praškov in margarine.

To dramatično upadanje števila modrih kitov je znano šele od nedavnega, odkar so strokovnjaki mednarodne komisije za lov na kite (IWC) pet let križarili po morjih in preštevali modre kite. Žalostna bilanca tega petletnega iskanja: srečali so nič več in nič manj kot enajst modrih kitov. S pomočjo zapletenega matematičnega postopka, ki upošteva način parjenja in razmnoževanja, potovalne poti in prehranjevalne navade ter nesreče in bolezni, ki pretijo tem živalim, je računalnik izračunal, da trenutno živi vsega še 435 modrih kitov.

Torej 453 modrih kitov razporejenih na svetovne morske površine, ki znašajo 361 milijonov kvadratnih kilometrov, pomeni povprečno po en modri kit na površino, ki je večja od ZRN in Francije skupaj. Zato imajo po mnenju strokovnjakov modri kiti velike težave, da se na tako velikih razdaljah sploh najdejo za parjenje.

Toda biologinja Petra Deimer je drugačnega mnenja. Ta strokovnjakinja za biologijo morja iz Hamburga, namreč pravi: »Modri kiti imajo tako dober smisel za orientacijo in sporazumevanje na daljavo, da se lahko najdejo tudi na stokilometriških razdaljah.«

Kako si je torej mogoče razložiti, da so strokovnjaki IWC še pred tremi leti ugotavljali, da živi še 2500 modrih kitov, danes pa jih je še 453, čeprav teh živali po letu 1966 niso več lovili s harpunami? Petra Deimer: »Lahko le upamo, da so izračuni napačni. Takrat so bodisi našli preveč živali ali pa sedaj premalo. Če pa ena in druga številka drži, potem morajo za takšno dramatično zmanjšanje števila teh živali biti odločilni še drugi faktorji, med njimi verjetno vplivi okolja.

N. Povšič

Vinska Vigred 90

Še ena Vinska Vigred je za nami. Vsi smo preživeli, kar je pozitiven podatek. Tudi Beti je sodelovala pri organizaciji prireditve s 400 delavnimi urami njenih delavcev in s 16 delovnimi urami traktorja. Nimamo pa podatkov, koliko delovnih ur so potrošili delavci Beti v treh dneh prireditve stoječ za šanki ali ležeč pod njimi. Mislim, da bi prireditveni odbor lahko izrekel posebno priznanje Beti, saj so Betijaši, glede na to, da je vodstvo uspelo zagotoviti plače pred začetkom prireditve, neumorno puščati denarce na metliških trgih.

»Pilo se je strahovito. Ob petih popoldne sem videl že dosti pijanih deklet. Ena pala mi je pod noge, češ da jo lomi božjast, druga butnila v me in mi skoraj zvrnila merico na cesto. Ena je pripovedovala glasno, da so lahko vsi slišali, kako da je danes srečna. Bila je strahovito navdušena od vina, ljubezni in veselja. Sploh je lepih več v ženskem nego moškem spolu. Videla sem veliko moških s strašno širokimi usti ali pa z nerodnim, predebelim ali oglatim nosom.

Vkljub silni pijanosti in vroči krvi mladih ljudi obojega spola ni se zgodil noben pretep, noben nered. So pa bili vsi močno pijani pa še vedno pili. To je, kot da greš zalivat šterno.«

Ko ste prebrali te vrstice, ste prav gotovo v svojih zlobnih dušah pomislili, da gre za Vinsko Vigred. Saj ni res. Tako je o neki podgurski fešti pisal leta 1877 Janez Trdina. Vinska Vigred je nekaj povsem drugega. Na Vigredi prevladuje kulturno pitje. Vsaj tako pravijo. Jaz se ne spominjam najbolje.

M. K.

beti
metlika

tekstilna industrija, p.o.
preja
pletiva
trikotažna oblačila

VEZILO je glasilo delovnih ljudi Beti in Kometa. Ureja ga uredniški odbor: Matjaz Rus, glavni urednik, Vida Matković-Segina, odgovorna urednica, Jožica Ciglič, Nikola Kezele, Karolina Končar, Mijo Maršič, Jure Matekovič, Branko Matkovič, Jože Muc, Vinko Pavlinac, Tone Omerzel in Marjetka Zele.

VEZILO izhaja v nakladi 2500 izvodov, in sicer enkrat na mesec. Grafična priprava in tisk: TISKARNA Novo mesto. Naslov izdajatelja: BETI, Tovarniška 2, 68330 Metlika. VEZILO je po mnenju republiškega komiteja za informiranje SRS oproščeno temeljnega davka na promet proizvodov.